

RECERCA

77

EL «MEU» MOSSÈN BALLARÍN

Fra Eduard Rey

EL «MEU» MOSSÈN BALLARÍN

FRA EDUARD REY

El títol d'aquest article pot sorprendre una mica. ¿A què em refereixo quan parlo del «meu» Mossèn Ballarín? Era un home molt popular, i amb un cercle ampli de relacions. Però jo personalment mai no el vaig conèixer. Crec que ni tan sols el vaig veure en persona. Però d'alguna manera la seva figura i, sobretot, alguns dels seus llibres, m'ha acompanyat des d'infant. De fet, el salt a una popularitat més enllà dels ambients eclesials que van representar la publicació de Mossèn Tronxo i la seva incorporació al programa de la Mari Pau Huguet a TV3, coincideix en el temps amb el meu pas de la infantesa a l'adolescència. En algun dels seus llibres, ell diu que sort que això li va arribar als setanta anys, que als quaranta s'hi hauria perdut.

L'any 1993, quan jo en tenia setze i ell setanta-tres, es va publicar un llibre d'entrevistes de caire autobiogràfic, a càrrec de Maria Teresa Pous i Mas. Es titulava «Mossèn Ballarín, retrat d'una vida». En el llibre parla àmpliament de la seva vocació, i aquest va ser un dels relats que em van acompanyar en el meu propi itinerari vocacional. Vaig llegir i rellegir aquest llibre en diverses ocasions, i en una edat en què ets una esponja i construeixes unes sintonies d'una intensitat tota especial. No el vaig conèixer, no el vaig tractar, però el seu relat autobiogràfic va marcar la meua vida en un temps en què aquesta s'anava configurant. Posteriorment, sempre tenint de rerefons aquell relat, he llegit altres llibres seus que m'han ajudat i acompanyat. És per això que m'atreveixo a parlar del «meu» Mossèn Ballarín.

Aquest Mossèn Ballarín «meu» no inclou gaire el que és potser el Ballarín més extens, des d'un punt de vista de quantitat de pàgines escrites i publicades, que és el Ballarín periodista. Ell va començar a escriure al diari Avui pràcticament al començament de la seva publicació, i no ho va deixar fins dues o tres setmanes abans de morir. Es va tractar, doncs, d'una col·laboració crec que setmanal durant prop de trenta anys, que va donar lloc a diversos llibres de reculls d'articles.

Jo aquí em centraré en primer lloc en el llibre d'entrevistes de l'any 1993. Presentaré el seu itinerari a partir d'algunes paraules clau. Després comentaré els llibres de caire més espiritual, que són els que a mi m'han marcat, els que m'agrada de tant en tant de rellegir.

Cal dir que hi ha altres llibres autobiogràfics de Mossèn Ballarín. Als noranta anys li van tornar a fer un llibre d'entrevistes. I el 2015, amb norant-cinc anys, va publicar unes memòries titulades «El sac dels records». Malgrat tot, jo em centraré en el llibre que en el seu moment em va fer sintonitzar amb el personatge, el de 1993, escrit quan ell estava a Queralt i pensava que s'hi quedaria fins al final. En aquell temps deia amb alegria: «Em van enviar aquí per un any i m'hi moriré!» No obstant, poc després de publicar aquest llibre va ser traslladat a Gòsol, i després a Berga on va morir.

1. Una vida en tres paraules

Silenci

Mossèn Ballarín parla sovint del silenci. És una de les experiències que el marquen a fons, i que li arriba sense haver-la buscat. Mossèn Ballarín va néixer el 1920. Ell ve d'una família de burgesos de Terrassa, però la família més immediata es van trobar amb problemes econòmics durant la seva infantesa i adolescència. Ell sempre parla del món ample dels seus cosins, amb els quals conviu força però que, en certa manera, estaven situats econòmicament a un altre nivell que ells. Així i tot, Mossèn Ballarín va tenir una dida gallega, de la qual inclou una foto en el llibre.

Malgrat els problemes econòmics, ell presenta el seu entorn familiar com un món feliç, una pinya, un àmbit d'estimació que s'estroncarà tràgicament amb la Guerra Civil. A ell li tocarà incorporar-se a la «lleva del biberó», enviats al front abans d'hora i gairebé sense preparació. Al llibre de 1993, deixa un espai en blanc entre les fotos per significar el temps en el front. Del front el criden perquè la germana, de catorze anys, s'està morint de tuberculosi. Quan arriba a casa, la germana tot just acaba de morir, però la mare li diu que s'espera, que també el pare està igual. Al cap de pocs dies, mor el pare també tuberculós. Tot i haver quedat ell com l'únic fill amb la mare vídua, acabada la guerra amb la derrota de l'exèrcit republicà on ell lluitava, li imposen anys de servei militar amb l'exèrcit vencedor. Passa aquests anys a Castella, penso que parla de Zamora. I també torna tuberculós.

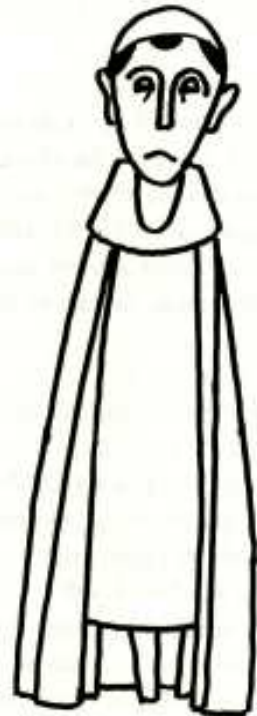
Mossèn Ballarín parla de sis anys de fer llit, amb una malaltia que ja no el va acabar de deixar mai del tot. Tant és així, que en algun moment diu: «Jo que sóc un malalt professional». Sovint tenia recaigudes, ja que els pulmons van quedar afectats. En el llibre de 1993, ell parla d'aquest temps de malalt amb molt d'afecte, com un bon record. És el moment de descobrir aquest silenci que es convertirà en un dels eixos recurrents del seu discurs. Ell malalt, amb els llençols, l'habitació, les taques a la paret (amb les que ell imagina dibuixos...). És el temps d'anar cap endins i descobrir el silenci com una realitat plena.

Ell repeteix dues paraules, una castellana i l'altra catalana, «ensimismamiento» i «entotsolament». Segons Mossèn Ballarín, la paraula castellana «ensimismado» no té traducció exacta en català. Però és per a ell la que defineix allò específicament humà, el que ell aprèn en aquests anys de malalt. En la solitud, li aflora una quietud que és plena. I quan es recupera de la malaltia, ¿on retroba aquest silenci? ¿On pot anar a reviure aquest «ensimismamiento», aquest «entotsolament», aquesta estranya experiència de plenitud del seu temps de malalt? A l'Església, per exemple en el cant gregorià.

Crida

Aquesta experiència, que ell identificarà com una experiència de Déu, s'anirà traduint en una vocació. I aquí hi ha un dels moments, que jo crec que és bonic, com ell descriu i a mi em va marcar molt quan jo ho llegia als setze anys i em plantejava fer-me frare. Quan li pregunten per què s'ha fet capellà, ell que havia estat a Egipte moltes vegades i coneixia els cristians coptes diu: «Si m'ho preguntés un egipci, n'hi hauria prou que li digués 'voluntat de Déu' i ja no caldria explicar res més».

Sobre la vocació de capellà diu coses per l'estil de: «Ser capellà és entendre que Déu t'hi ha cridat i fes-te fúmer, i no t'ha preguntat si t'agrada o no t'agrada. Déu t'ha volgut en això i punt». Ell es defineix com «un que no li venia gens de gust fer-se capellà i que mai no s'hi ha trobat del tot a casa entre capellans». La seva experiència és que Déu vol una cosa, t'ha agafat i punt. I aquesta experiència li neix en el silenci del llit de malalt. Per això, s'identificarà bastant amb sant Francesc o amb sant Ignasi de Loiola, aquests sants que passen per la guerra i per la malaltia i que, en el temps de malalt, descobreixen la vocació. Mossèn Ballarín escriurà llibres sobres aquests dos sants.

Per això la segona paraula que proposo és «crida». Ell es planteja fer-se monjo, però de la família només han quedat la mare i ell i no vol deixar-la sola. Llavors se'n va a Sant Felip Neri de Gràcia, una comunitat que en aquell moment va passar una certa crisi. Hi passa sis anys, que en realitat només seran tres, ja que per recomanació del metge l'envien a acabar els estudis al Seminari de Solsona. Quan torna a la comunitat, aquesta no acaba de funcionar, i finalment decideix anar-se'n al Bisbat de Solsona, on té els amics amb qui ha estudiat. A Solsona s'hi està sis anys com a formador al seminari. El seu to tirant a festiu i la seva proximitat amb els seminaristes, excessiva pel que és costum en l'època, acabaran aconsellant al al Bisbe Tarancón de rellevar-lo. Després d'una mica d'estira i arronsa, algú li recomana que demani d'anar a Queralt, i li és concedit. S'hi estarà cap a quaranta anys.

Amistat

Introdueixo aquí la tercera paraula: amistat. Semblaria que una persona que havia considerat la possibilitat de fer-se monjo, arribat a un lloc com Queralt es convertiria en un ermità. Doncs no! Queralt es convertirà en un lloc d'acolliment per on passarà

moltíssima gent. Per tant, el que ell viu a Queralt, sense deixar aquest punt de contemplatiu que porta des del llit de malalt, és definirà sobretot per l'amistat. Per allà passa tothom. Un dia l'Abat Escarré li diu: «Vostè a Queralt fa com nosaltres a Montserrat, un lloc d'acolliment.» I ell li contesta: «Sí, però vostè el seu llit no li ha deixat a ningú, mentre que en el meu n'han arribat a dormir cinc. «En alguna ocasió, arriba a acollir més de cinquanta persones per celebrar la Setmana Santa.

Per a ell el més important de la vida de capellà és el tu a tu. Segons Mossèn Ballarín, «el moment en què ve una persona i t'obre l'ànima, aquell és el moment important, on el capellà és capellà.» En aquest tu a tu de l'acolliment, obert a tanta gent que passarà per allà (per exemple, en el seu moment, els hippies, per qui ell sent una certa debilitat), és on ell es sentirà més ell. Explica el cas d'un hippie que hi va anar una vegada, i li va estar explicant vida i miracles (més vida que miracles, remarca) i que al final li etziba: «Bueno, he vingut a que m'hi fotis una creu». Havia anat a confessar-se, i ell no ho havia captat, tan inesperat era.

Mossèn Ballarín fins i tot dirà que ser capellà és l'amistat convertida en professió. Es tracta de ser al costat dels altres «quan es casen i quan es descasen, quan fan el bèstia i quan no el fan», sempre, passi el que passi, amb consciència també del propi pecat. En aquest sentit, Mossèn Ballarín és algú que no té cap problema en definir-se com a infidel i pecador. En l'últim llibre de records explica que una vegada l'Abat Escarré el va convidar a confessar-se i a buidar el pap. Evidentment no ens diu de què es va confessar, però explica ell mateix que va acabar dient-li a l'Abat: «Ja veu si en tinc de pecats, i grossos!»

En el llibre de 1993 ell es veu destinat a Queralt fins a la mort. Però, com sabem, les coses no van anar així. Ignoro els motius pels quals va ser traslladat, i m'agrada veure que en el seu últim llibre de records procura no fer sang amb una decisió que possiblement a ell el devia contrariar molt. De fet, ell diu que hi ha un moment a la vida en què pots arribar a acumular molta mala sang, i que quan va arribar a Queralt ell en portava molta. Però va aprendre a guarir-la i a transformar-la en bonhomia.

2. L'Església en tres icones

Un llibre de Mossèn Ballarín que m'agrada molt, tot i no ser dels més coneguts és «Poblet: monjos», on fa una mena d'història i espiritualitat de la vida monàstica. En un moment donat, diu que hi ha tres «tipus sacramentals» de la vida cristiana, com tres models o imatges: el monjo, el «rectorot» (ho diu així) i el pelegrí. Tot cristià, en el fons, ha de tenir alguna cosa dels tres. Podrien relacionar-se amb les tres paraules amb què he presentat la seva vida: el monjo amb el silenci, el pelegrí amb la crida, el rector amb l'amistat. No són unes imatges només per als consagrats. «Diria que el cristià, les faci on les faci, sempre duu trenat el contemplatiu, el compromès i el que se la juga a cada pas». Les tres imatges ens serviran ara per comentar tres llibres.

El monjo

Continuo amb «Poblet: monjos», un llibre de 2002. Per a explicar què és un monjo, Mossèn Ballarín se'n va molt enrere, fins al primer home. Ja ho havia dit en un llibre que comentarem més endavant, «La paràbola dels retorns»: «L'home és racional, el mico no, i quedem tan contents. Però el més important no és això. El més important de l'home no és la seva intel·ligència, sinó la seva contemplació, la seva capacitat d'entotsolar-se. D'*ensimismarse*. L'intel·ligent podrà inventar la bombeta; només el contemplatiu, com l'Einstein, formularà la relativitat. L'intel·ligent farà psicoanàlisi; només el contemplatiu trobarà la pròpia innocència.» Segons Mossèn Ballarín, el que ens fa humans no és que siguem més intel·ligents, sinó que el mico no és capaç d'estar sol en si mateix, d'*ensimismarse*, de trobar aquest abisme. Només l'ésser humà pot ser contemplatiu.

Per tant, el primer home és el primer monjo, perquè l'experiència humana radical és aquesta capacitat de trobar una quietud plena. I llavors dedica la resta del llibre a repassar diverses figures, que va posant com a referent per als monjos: Joan Baptista, la Verge Maria, Jesús, sant Pau, Pentecosta, la Trinitat... El llibre es va titular «Poblet: monjos», però em sembla que de Poblet només en parla a l'última pàgina. S'allarga explicant el que havia vist en els monestirs egipcis, ja que hi havia estat en diverses ocasions. De la missa copta al monestir de sant Antoni, a prop del

Mar Roig, diu: «Hi havíem entrat a les sis del matí, en sortíem a dos quarts tocats d'onze. Quatre hores i mitja ens havien passat d'un glop, d'un sol instant d'eternitat.»

Mossèn Ballarín té clar que la vida monàstica cristiana no és filla ni dels essenis jueus ni del monaquisme de les religions orientals. Per a ell, «el cristianisme, d'ell mateix, verola monjos». Encara que Jesús és una figura molts menys «monàstica» que sant Joan Baptista, l'evangeli, per a Mossèn Ballarín, porta a descobrir aquesta quietud amarada de Déu.

El pelegrí

El model de pelegrí per a Mossèn Ballarín és sant Francesc d'Assís. Li dedicarà tres llibres, el més conegut dels quals serà «Francesco», de 1967, la seva primera novel·la, que crec que encara es troba a les llibreries en noves edicions. Mossèn Ballarín explica que li va costar cinc anys escriure el «Francesco». No és un llibre escrit a raig, ni molt menys improvisat, i això es nota. Cada paraula està pensada. Ell diu que hi ha trossos d'aquest llibre que va reescriure fins a vint vegades.

«Francesco» no és una vida de sant Francesc, sinó un sant Francesc traslladat a l'actualitat. Diu que la inspiració del «Francesco» li va venir d'un amic esquizofrènic que tenia sensibilitat religiosa molt forta. Una vegada es va escapar i el van estar buscant tres dies. Quan va tornar, per tota explicació va dir que havia estat resant. De seguida li van donar la medicació, i Mossèn Ballarín es veu que va dir al psiquiatre: «Si tornés avui sant Francesc també li donaríeu pastilles.» En el llibre hi haurà aquesta trobada de Francesco amb el psiquiatre.

Francesco no és sant Francesc, és un noi actual que es diu Francesc Bernardone, i arran d'una visita a Assís descobreix que té el mateix cognom que el sant. Llavors

comença a interessar-se pel personatge, s'identifica amb ell i, finalment, se'n va com a pelegrí. Mossèn Ballarín distingeix el turista, que simplement passa pels llocs, del caminant que busca alguna cosa i del pelegrí, que és un caminant que sap quan s'ha d'agenollar. Francesco va passant aquestes fases. Arriba a Assís com a turista, passa a caminant i, finalment, esdevé pelegrí.

En un altre llibre, Mossèn Ballarín diu que l'Edat Mitjana, quan va veure sant Francesc despullant-se, es va alegrar, perquè van entendre el gest, hi van veure una imatge de Crist. Però el món modern no pot entendre Francesco, i el llibre en aquest sentit fins arriba a ser una mica dur mostrant aquesta incapacitat. És un Francesco molt solitari i incomprès. Hi ha un moment que intenta ajuntar uns companys, i això tampoc funciona. El Francesco actual que presenta Mossèn Ballarín és un home que ofereix fraternitat als altres, però que sempre resta sol, perquè ningú no l'acaba d'entendre. Només a vegades els pobres l'entenen, o com a mínim l'accepten.

La trobada entre el Francesco i el psiquiatre, amb internament inclòs, acaba amb un diàleg interessant. Ell ha arribat al manicomi amb una gosseta que el seguia. El psiquiatre, veient indicis de millora des del seu punt de vista, li dona permís per anar a fer un passeig amb la gosseta. «La gossa estava grassa i lluent. Portava una manteta amb inicials i l'havien trasquilada, tot deixant-li només uns belluquets de pèls a les potes i a la cua. 'Gossa, marxem.' La bèstia va roncar i li va ensenyar les dents. 'Tens raó, queda't. Tu no pots triar quan és qüestió d'anar tipa. La grandesa de l'home és que ell pot triar altrament. La seva misèria és que a voltes se'n descuida.'»

Mossèn Ballarín valorarà molt aquesta figura del pobre. Francesco aprofita la passejada per escapar-se i, mirant el poble des de lluny, demana a Déu que els hi enviï un pobre: «Envia'ls un pobre, un pobre que surti d'ells mateixos, un pobre que ells puguin entendre, però envia'ls un pobre.»

El «rectorot»

Evidentment, el llibre on Mossèn Ballarín dibuixa la figura que ell anomena el «rectorot» és «Mossèn Tronxo». No és un llibre tan pensat com el «Francesco». No cal llegir-lo tan a poc a poc. Publicat l'any 1989, va ser el gran *best-seller* de Mossèn Ballarín. Hi ajunta moltes anècdotes de rectors de pagès que ell diu que són certes, que han passat de debò. Però evidentment cap d'ells no té totes les anècdotes tal com apareixen en el llibre. Jo diria que Mossèn Tronxo tal com està en el llibre no ha existit mai. Però sí que retrata un cert estil de rector de pagès, que avui potser ja no es troba (tampoc la vida a pagès és el que era en altres temps).

Per a mi, «Mossèn Tronxo» és un llibre una mica estripat. Abunda molt (potser massa?) en l'anècdota còmica. Presenta un personatge molt tendre, amb molts estirabots, que a vegades fica la pota, implicat realment en la vida d'un poble amb tot el que ell és, virtuts i defectes. Mossèn Tronxo es treu la carrera de capellà amb penes i treballs, però és murri i coneix la gent. Mossèn Tronxo té una certa inspiració en aquell altre gran «rectorot» de la literatura, el «Don Camilo» de Guareschi. Don Camilo parlava amb el santcris, i Mossèn Tronxo parla amb la marededeu i l'escolanet de cartró: l'una intenta apaivagar-lo, l'altre es dedica a punxar-lo. I mentrestant Mossèn Tronxo va topant amb una època per a la que no estava preparat, amb sindicalistes, hippies i uns artistes que li acaben robant l'escolanet de cartró per fer-ne una escultura d'art contemporani.

Un fragment molt bonic és la mort de Mossèn Tronxo. Trobant-se ja pràcticament a l'agonia, li arriba la notícia que un vell del poble també s'està morint. Insisteix en llevar-se, vestir-se i portar-li els sagraments, que li haurà de donar estirat al seu costat perquè ja no s'aguanta dret. Acaben morint els dos alhora al mateix llit.

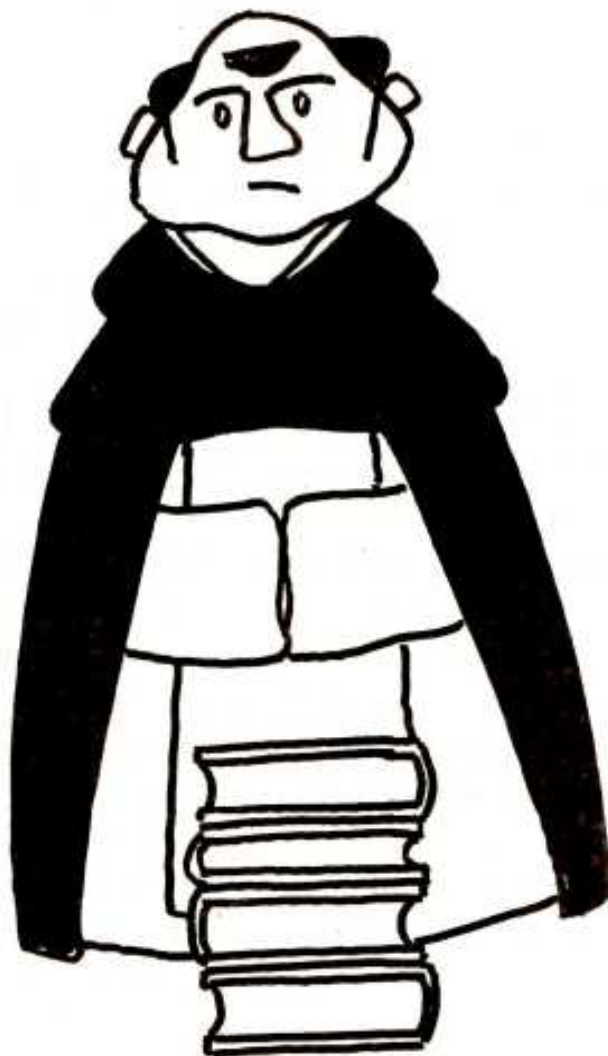
Aquest tipus de capellà realment ha existit. No sé si existeix encara. Jo en recordo un que dues setmanes abans de morir i amb el braç trencat va anar a les tres de la matinada a assistir un agonitzant. Existia aquest tipus de capellà, per una banda tan conscient del seu deure i, per l'altra, tan conscient també de la pròpia imperfecció.

En una ocasió en què Mossèn Tronxo fins i tot surt als diaris per una ficada de pota, el bisbe el crida i tenen el següent diàleg: «Què fem? Haurem de donar alguna explicació.» «Senyor bisbe, digui'ls que sóc un carbassot.» «No ho diré mai d'un capellà nostre això.» «M'ho he sentit tota la vida, no em vindrà d'una.» Mossèn Tronxo és conscient de la seva feblesa, dels seus defectes, però implicat totalment a la vida de la parròquia fins al final.

3. Una història feta de silencis i sorolls

Mossèn Ballarín té una mena de dèria per la història. En aquell llibre de converses de 1993, diu que el llibre que s'estimava més era «La paràbola dels retorns.» No és un llibre tan treballat com el «Francesco». És un llibre que li va sortir més a raig, que després se li va adormir, al cap d'uns anys el va tornar a agafar, se li va tornar a adormir, i així el va anar fent una mica a batzegades. Ho va començar com una diversió, però de fet és una meditació, en primer lloc, sobre la història d'Europa, que ell divideix en silencis i sorolls. Quins són els silencis de la història d'Europa? La Grècia antiga, els monestirs, les parròquies, els oficis, els captaires i la vida de família. Sobre aquests silencis es basteix la història d'Europa. Hi ha un moment que ell diu: «Aquells que van dir que per on passava Atila no tornava a créixer l'herba, no

coneixien els pagesos. Després d'Atila van passar els pagesos, i l'herba va tornar a créixer». Aquí Atila són els sorolls, el que apareix als llibres d'història, i els pagesos els silencis, el que realment sosté el món. Hi ha una descripció molt bonica d'un paleta treballant. «Mentre rondina enllarda el totxo, tres cops justos de paleta, amb els moviments justos de la mà, el canell, el braç. Proveu-ho, proveu-ho. Us clavareu la pasterada a la cara.» Aquests són els silencis de la història, aquestes constàncies que no criden l'atenció, que no surten als llibres, però que són les que realment construeixen alguna cosa.

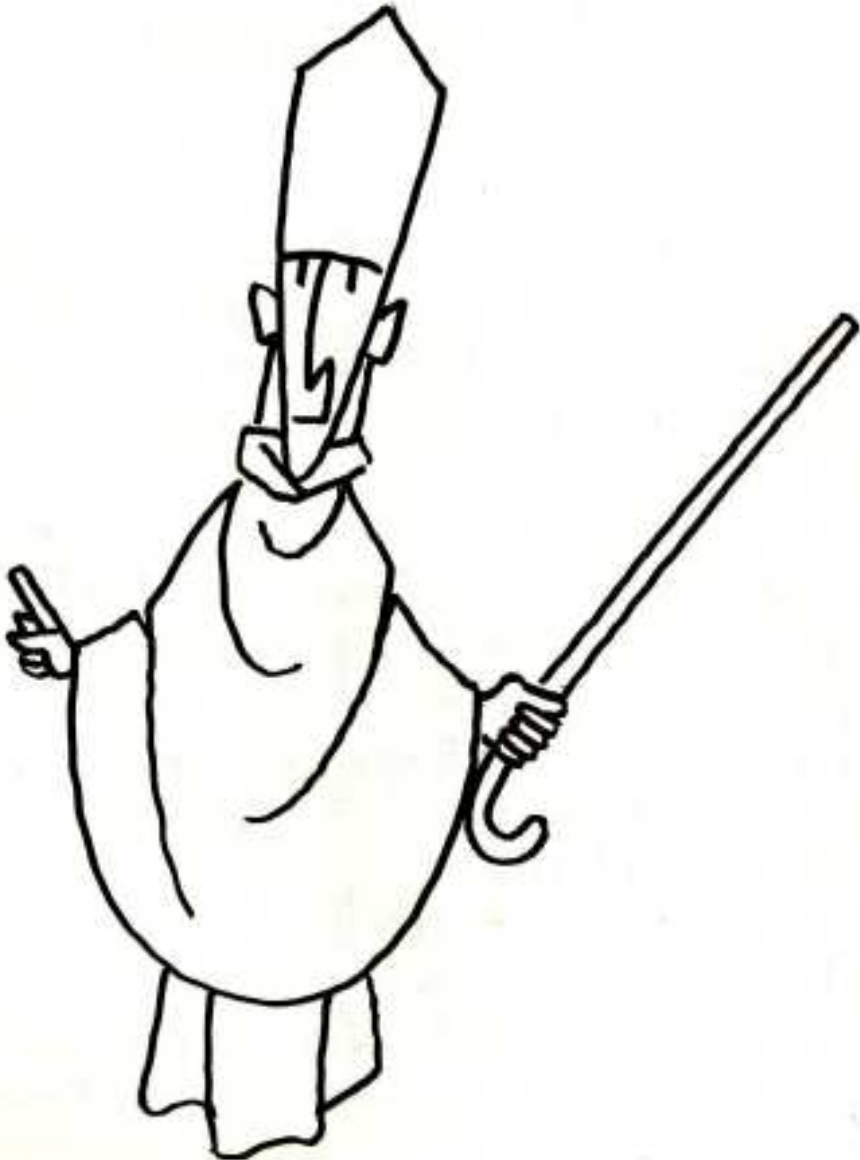
Després de descriure els silencis, descriu els sorolls. I aquí ens presenta tot de personatges que representen l'Edat Mitjana, el Renaixement i les diferents nacions d'Europa. Cada un té un nom. L'Edat Mitjana és Jofre de Sant Amanç, el Renaixement és Gentile de Primfilatti, i després cada nació moderna d'Europa té el seu representant. Però quan arriba a les portes de la Revolució Francesa, alguna cosa canvia. Fins aquí els silencis havien dominat i els sorolls eren només com l'espuma de la història. Però a partir d'aquí el soroll comença a dominar.

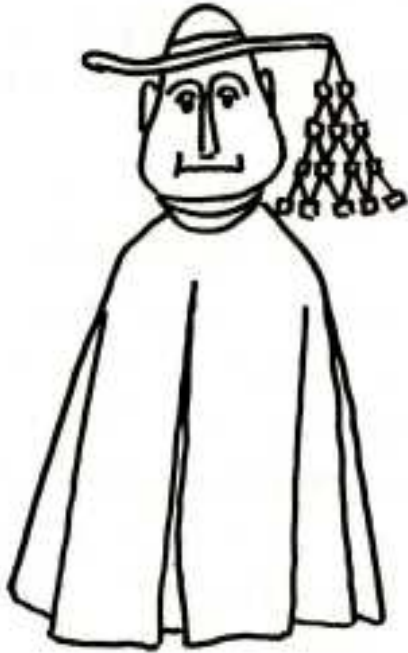
En el fons, Mossèn Ballarín és un nostàlgic de l'Edat Mitjana. La veu com la més humana de les edats, excessivament pecadora i excessivament santa. Només l'Edat Mitjana va poder donar un sant Francesc i només l'Edat Mitjana va poder donar segons quins energúmens. L'Edat Mitjana té consciència de ser pecadora, però també sap que Déu l'estima. Mossèn Ballarín té un afecte especial pel pecador i pel qui torna una vegada i una altra a caure i a demanar perdó.

A partir de la Revolució Francesa, Mossèn Ballarín fa referència en diverses ocasions al conte de la cigala i la formiga. El conte clàssic, com tots sabem, és una lloança de la formiga. Però com ja podeu imaginar Mossèn Ballarín té més simpatia per la cigala. La formiga, amb la seva quadratura, la seva organització, la seva perfecció, fa por. Les cigales són els qui comencen la Revolució, les formigues els qui venen després a posar ordre. En temps més contemporanis les cigales seran els anarquistes, les formigues els comunistes. La cigala pot fer grans disbarats, però també té un punt de tendresa i d'humanitat. La formiga no. La formiga planifica, tira endavant, i si fa disbarats els fa a consciència. La cigala encara podria trobar el silenci, la formiga no li deixa espai en el seu món de plans quinquennals.

Passada l'època de les Revolucions, el soroll segueix multiplicant-se, en mans de dos personatges per qui Mossèn Ballarín té una especial antipatia: el científic i l'economista. D'aquests dos, el científic mig se salva, perquè treballa amb una cosa noble, però l'economista i l'home de negocis treballen amb el diner, que no ho és. De totes maneres, l'home de negocis és antic com el món. A «la paràbola dels retorns» està simbolitzat pel banquer renaixentista Tocca Caleri i per Lord Nottingnom. És un personatge que «ja ens ha arribat a les nostres costes en forma de fenicis. Va passar-ho malament a l'Edat Mitjana, perquè els de l'Edat Mitjana es van alegrar

quan sant Francesc es va despullar i ell això no ho va entendre mai.» Però a partir del Renaixement s'ha anat recuperant. L'home de negocis no es va preocupar mai realment pels anarquistes i el seu idealisme. Pels comunistes sí que es va preocupar, perquè parlaven el seu mateix llenguatge.

En tot el llibre hi ha una preocupació de fons, que s'ha exposat al començament. «En tota la seva història, diu Mossèn Ballarín, l'home mai no s'havia jugat la contemplació. La va viure en el primer foc fins als grecs, els romans, els bàrbars, els medievals, els renaixentistes, els racionalistes, els revolucionaris, els romàntics i la resta... però ara se l'està jugant. Atabalats, ens estem jugant el que ens fa homes, l'entotsolament. No em preocupa l'evolucionisme per saber si venim del mico, em preocupa per saber si anem cap al mico. No sé si l'home ve del mico, tinc por que el mico vingui de l'home. Potser el mico és un home que va deixar allà temps la contemplació.»

Després de meditar sobre la història d'Europa, «Paràbola dels Retorns» s'acaba amb una mena de petita novel·la. Ens presenta un home que només viu pel profit, pels diners. Quan neix el posen a mamar, i ja mamava d'una manera que feia respecte a la dida. Tindrà un casament de conveniència del qual neixen dos bessons, nen i nena. I amb els dos fills anirà descobrint la seva pròpia humanitat. La noia es fa hippie i acaba monja de clausura. Mossèn Ballarín diu que aquest personatge se li va descontrolar mentre escrivia, que va prendre la fesomia de la seva germana i al final va anar agafant el seu propi rumb. Al final hi ha un diàleg molt bonic entre el pare i la filla monja.

L'altre germà segueix les petjades del pare i es fa un gran executiu que viatja per tot el món. Ara està a Tokio, ara està a Washington... fins que un dia, mirant-se al mirall, veu que li està sortint cua, se'n va a un bosc i s'enfila a menjar plàtans. És l'home que es transforma en mico. El pare l'ha d'anar a buscar, i quan recupera la fesomia humana no vol ni pujar a un avió, ni saber res de números, ni continuar amb la vida

dels negocis que l'ha deshumanitzat. Pare i fill acabaran tornant a la masia dels seus avantpassats buscant els silencis perduts.

La novel·la es converteix en un comentari narratiu de la paràbola del Fill Pròdig. La noia ha sortit de casa, se n'ha anat amb els hippies, ha tornat a casa feta un drap... El noi és el que no s'ha mogut de casa, treballant sempre, mirant amb menyspreu la germana perduda, però que ha acabat perdent la humanitat. En el diàleg final entre pare i filla, ella refà la paràbola de l'evangeli amb un fill petit que no marxa una sola vegada, sinó moltes, rebent cada vegada un acolliment menys solemne, però que porta més estimació, mentre el germà gran cada vegada està més enrabiad.

En aquesta novel·la final s'introdueix també un altre tema que em sembla interessant. Entre els silencis i els sorolls, s'hi introdueix la paraula. La mare dels bessons mor a causa de les paraules que no ha dit. No sols hi ha silencis i soroll, hi ha

la paraula, allò que cal dir en un moment donat o es podreix a dins. És una dona que s'ha casat per conveniència, la mainadera li ha cuidat els nens sense que ella gairebé s'hi acostés... El marit s'adona que s'han estimat quan ella ja està de cos present. Mor de paraules no dites. Del silenci surten paraules que no són simples sorolls. Han de trobar el seu camí cap enfora, i si no el troben, emmetzinen l'ànima.

«Paràbola dels retorns» és un llibre profund i divertit a la vegada. Quan descriu els francesos d'abans de la Revolució, els personifica en Louis de la Belle Cotille, un home «encotillat», amb les seves perruques i refinaments. La seva mort és d'antologia. Quan va arribar la Revolució, «el van pujar a la carreta entre crits i gent bruta. No se li va estovar l'esquena. Mirava

la gent que bullia com podia mirar una peça curiosa de rellotge. Va pujar els graons. Sense doblegar l'esquena, com en una reverència de cort, va ficar el cap al forat. Va caure el tallant. Un cop a la cistella el cap va dir: 'Merde'. Era la primera vegada que aquella boca parlava amb llibertat. Per poder-ho fer l'havien hagut de separar del cos.»

Un llibre que també parla d'història, amb humor i coneixement, és «L'Església amb cabres i tot». A la paràbola de l'evangeli, les cabres són els pecadors. Per tant, i seguint amb una dèria molt pròpia d'ell, es tracta de parlar de l'Església i la seva història incloent-hi els pecadors. Per a ell hi ha un moment important en la història de l'Església que és quan s'obre al món bàrbar. Fins llavors d'alguna manera era una Església molt puritana, però a partir d'aquí es va obrir als pecadors.

Hi ha un capítol que es titula «La llei de l'entropia» i comença amb un dibuix seu (la seva faceta de «ninotaire» també s'ha de tenir en compte) on es veu una davallada de Marx a Mao passant per Lenin i Stalin. La història del comunisme és presentada com una pèrdua d'energia i valor a cada nova etapa. Sobre Mao diu: «El Mao ha posat tots els xinesos a fer exercicis espirituals. El rector del seminari de Solsona no hauria imaginat mai que aconseguirien una cosa així!»

4. Els sants

A Mossèn Ballarín li agrada parlar dels sants. L'any 1963 va publicar un estudi sobre santa Teresa de l'Infant Jesús, acompanyant l'edició dels seus manuscrits autobiogràfics. En aquest cas, es tracta d'un estudi, no té el to dels llibres posteriors. Sobre sant Francesc en té dos més, a part del «Francesco»: un llibretó que es titula «Sant Francesc, vuit-cents anys», publicat per al vuitè centenari del naixement de sant Francesc, i un de molt divertit que es titula «Ai, Francesc, si aneu a les valls d'Andorra», en el qual sant Francesc baixa del cel i visita l'Andorra d'avui, un món que se li fa difícil d'entendre.

El del vuitè centenari acaba amb una descripció molt bonica d'un frare caputxí, que ell anomena fra Mandonguilla, i que s'endevina que era un frare almoïner que passava per casa dels seus avis a Terrassa. També esmenta el pare Hilari d'Arenys de Mar, una figura entranyable del convent de Pompeia dels seus anys de joventut. En el de sant Francesc passejant per Andorra hi ha una escena molt divertida. Mossèn Ballarín és un nostàlgic del gregorià. Fa entrar sant Francesc en una església andorrana dels anys vuitanta i es troba que van cantant «kumbaià» i van llegint coses que a ell no li sonen. S'adorm i, quan es desperta, veu Jesús a l'altar. Es sobresalta. «Senyor, vós aquí?» «És que això és una missa, Francesc.» «Amén, Senyor». «Amén, Francesc». També té llibres sobre sant Ignasi de Loiola i sant Benet.

Per acabar

Poc temps abans de morir, va escriure un llibre molt breu que es titula «Carta de Nadal». El recomano. Molt del que us he dit està condensat allà. Crec que el va voler fer com una mena de testament espiritual. I acabo amb una cosa que està cap al final de «L'Església amb cabres i tot». L'últim capítol és un homenatge a l'Església catòlica, i l'acaba dient: «Si jo hagués entrat en un partit polític, m'haurien fet fora. Si hagués entrat en una empresa, m'hi hauria mort. Només l'Església m'ha aguantat, donant-me el carnet de boig no perillós. Que Déu li pagui.»

